

YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA
NISMA E TË RINJVE PËR TË DREJTAT E NJERIUT

Fond za zaštitu i ostvarivanje
manjinskih prava

DIVERSITETI NË FOKUS

QËNDRIMET E TË RINJVE NDAJ TOLERANCËS
DHE GJITHËPËRFSHIRJES

DIVERSITETI NË FOKUS

QËNDRIMET E TË RINJVE NDAJ
TOLERANCËS DHE GJITHËPËRFSHIRJES

Autor:

Arian Marini

Përkthimi

Admir Gjoni

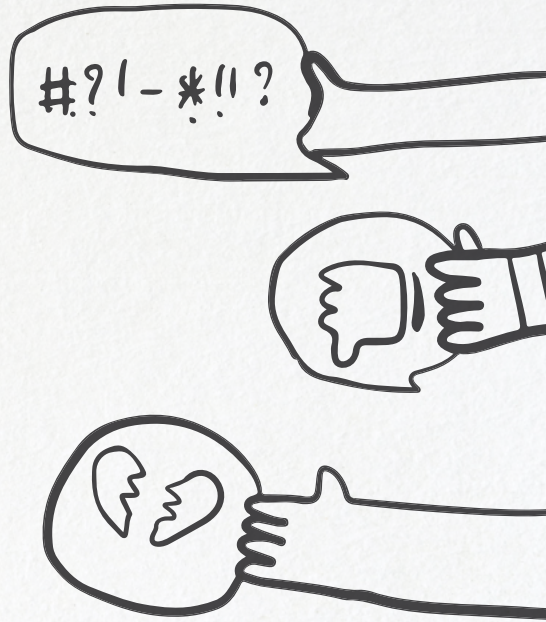
Koautorët

Vaskrsija Kllaçar
Mehdina Kashiq Shutkoviq
Danijella Darmanoviq

Për botuesin

**Nisma e të rinjëve
për të drejtat e njeriut**

Tetor 2023.

I Çfarë është gjuha e urrejtjes?

Gjuha e urrejtjes është një formë e të shprehurit gojor ose me shkrim që synon të diskriminojë, poshtërojë ose çnjerëzojë një grup të caktuar njerëzish bazuar në origjinën e tyre etnike, gjininë, fenë, orientimin seksual ose karakteristika të tjera. Është një formë e të folurit që bën thirrje për dhunë, diskriminim, intolerancë dhe urrejtje ndaj të tjerëve.

Të folurit e tillë mund të flitet në publik, në rrjetet sociale, në shkollë, në punë, në media... Gjuha e urrejtjes ka pasoja negative për individin, shoqërinë dhe mbarë botën. Mund të shkaktojë marginalizimin dhe izolimin e individëve, e në raste ekstreme edhe dhunë dhe gjenocid.

Shumë vende kanë sistem ligjor që ndalon gjuhën e urrejtjes dhe ndëshkon ata që e shprehin atë. Megjithatë, zbatimi i ligjeve të tilla shpesh është i vështirë dhe kompleks. Shumë organizata dhe aktivistë luftojnë kundër gjuhës së urrejtjes dhe promovojnë tolerancën, barazinë dhe respektin për të gjithë njerëzit, pavarësisht nga dallimet e tyre.

Është e rëndësishme të bëhet dallimi midis lirisë së shprehjes dhe gjuhës së urrejtjes. Liria e shprehjes është një e drejtë themelore e njeriut, por ajo nuk përfshin të drejtën për të shprehur gjuhën e urrejtjes. Në fakt, liria e shprehjes nënkupton përgjegjësinë dhe detyrimin për të shmangur gjuhën që përhap urrejtje, intolerancë dhe diskriminim.

II Ndikimi i gjuhës së urrejtjes tek të rinjtë – nxënës të shkollave të mesme

Gjuha e urrejtjes mund të ketë ndikim shumë negativ te të rinjtë, veçanërisht te nxënësit e shkollave të mesme të cilët janë në një periudhë të ndjeshme të zhvillimit dhe formimit të identitetit personal.

Disa nga efektet e mundshme të gjuhës së urrejtjes te të rinjtë janë:

- **Ndjenja e inferioritetit:** Të rinjtë që janë të ekspozuar ndaj gjuhës së urrejtjes mund të mendojnë se janë inferiorë ose se nuk i përkasin një grupi të caktuar. Kjo mund të shkaktojë ndjenjën e vetmisë, dëshpërimit dhe depresionit.
- **Stigmë dhe diskriminim:** Gjuha e urrejtjes mund të **stigmatizojë** grupe të caktuara njerëzish, gjë që mund të shkaktojë diskriminimin, marginalizimin dhe izolimin. Të rinjtë që janë pjesë e këtyre grupeve mund të mendojnë se janë më pak të vlefshëm ose se nuk i përshtatet shoqërisë.
- **Armiqësia dhe dhuna:** Gjuha e urrejtjes mund të ngrejë tensione mes të rinjve dhe t'i bëjë ata të ndihen armiqësorë ndaj të tjerëve. Kjo mund të çojë në dhunë verbale, emocionale ose fizike.
- **Mosbesimi në të tjerët:** Gjuha e urrejtjes mund të krijojë mosbesim në njerëzit tjerë dhe të rrisë frikën nga të panjohurit ose të ndryshmit. Kjo mund të bëjë që të rinjtë të shmangin shoqërimin me njerëz që janë të ndryshëm nga ata.
- **Normalizimi i urrejtjes:** Nëse gjuha e urrejtjes përsëritet rregullisht, mund të çojë në normalizimin e një gjuhe të tillë dhe të krijojë bindjen se bëhet fjalë për gjuhë të pranueshme.

Për të reduktuar ndikimin e gjuhës së urrejtjes te të rinjtë, është i rëndësishëm edukimi i të rinjve për rëndësinë e tolerancës, mirëkuptimit dhe respektit për të tjerët. Është gjithashtu e rëndësishme që të fuqizohen të rinjtë për të luftuar kundër gjuhës së urrejtjes dhe për të luftuar për barazi dhe respekt për të gjithë njerëzit. Prindërit, mësuesit dhe të rriturit e tjerë përgjegjës kanë një rol të rëndësishëm për t'i ofruar të rinjve mbështetje në formimin e vetëbesimit pozitiv dhe fuqizimin e potencialit të tyre.

III Çfarë mund të bëjnë të rriturit për të reduktuar gjuhën e urrejtjes?

Ka disa gjëra që të rriturit mund të bëjnë për të reduktuar efektet e gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë:

Edukimi: Të rriturit mund të ndihmojnë në edukimin për rëndësinë e tolerancës, mirëkuptimit dhe respektit për të tjerët. Kjo mund të përfshijë të mësuarit për kultura të ndryshme, praktika fetare dhe mënyra të jetesës, si dhe për inkurajimin e dialogut dhe mirëkuptimit ndërmjet grupeve të ndryshme të njerëzve .

Shembull: Të rriturit mund të japin shembull për të tjerët duke treguar sjellje pozitive, tolerancë dhe respekt për të tjerët. Kjo mund të ndihmojë në krijimin e një kulture që vlerëson diversitetin dhe kundërshton gjuhën e urrejtjes.

Mbështetje: Të rriturit mund të ofrojnë mbështetje për të rinjtë e ekspozuar ndaj gjuhës së urrejtjes. Kjo mund të përfshijë bisedën me ta, ofrimin e mbështetjes dhe mirëkuptimit, si dhe inkurajimin e besimit dhe vetëvlerësimit .

Kufizimi i ekspozimit: Të rriturit mund të ndihmojnë në kufizimin e ekspozimit të të rinjve ndaj gjuhës së urrejtjes. Kjo mund të përfshijë monitorimin e aktiviteteve në internet dhe kufizimin e qasjes në përmbajtje që promovon gjuhën e urrejtjes .

Aktivizëm: Të rriturit mund të jenë aktivë në luftën kundër gjuhës së urrejtjes dhe të promovojnë tolerancën dhe barazinë. Kjo mund të përfshijë pjesëmarrjen në fushata kundër gjuhës së urrejtjes, inkurajimin e dialogut paqësor dhe mbështetjen e organizatave që luftojnë kundër diskriminimit.

Me pak fjalë, të rriturit kanë një rol të rëndësishëm në luftën kundër gjuhës së urrejtjes. Edukimi, shembulli, mbështetja, kufizimi i ekspozimit dhe aktivizmi janë disa nga gjërat që mund të bëhen për të reduktuar efektet e gjuhës së urrejtjes dhe për të krijuar një kulturë tolerance dhe respekti për të tjerët.

IV Cilat janë pasojat e gjuhës së urrejtjes?

Gjuha e urrejtjes mund të ketë pasoja të rënda për individët, komunitetet dhe shoqërinë në tërësi. Në vazhdim do të përmendim disa nga pasojat e gjuhës së urrejtjes:

Dhuna fizike: Gjuha e urrejtjes mund të çojë në dhunë fizike, e cila mund të përfshijë sulmin ndaj njerëzve, vandalizmin, djegien e pronës etj.

Diskriminimi: Gjuha e urrejtjes mund të çojë në diskriminim ndaj grupeve të caktuara të njerëzve, që mund të përfshijnë kufizimin e të drejtave, qasjes dhe mundësive bazuar në racë, gjini, fe, orientim seksual dhe karakteristika të tjera .

Shëndeti mendor: Gjuha e urrejtjes mund të ketë ndikim negativ në shëndetin mendor të individëve që janë në shënjestrën e një gjuhe të tillë. Këtu hyjnë stresi, të përzierat, frika, depresioni dhe ndjenja të tjera negative.

Polarizimi i shoqërisë: Gjuha e urrejtjes mund të çojë në polarizimin e shoqërisë, i cili mund të rezultojë me ndarje, konflikte dhe ulje të besimit ndërmjet grupeve të ndryshme të njerëzve.

Ulja e tolerancës: Gjuha e urrejtjes mund të zvogëlojë tolerancën ndaj diversitetit dhe të vështirësojë mirëkuptimin mes njerëzve.

Përhapja e urrejtjes: Gjuha e urrejtjes mund të kontribuojë për përhapjen e urrejtjes dhe intolerancës ndaj njerëzve dhe grupeve të tjera, gjë që mund të çojë në përhapjen e mëtejshme të gjuhës së urrejtjes dhe të shkaktojë probleme serioze në shoqëri.

Shkurt, gjuha e urrejtjes mund të ketë pasoja të rënda, duke përfshirë dhunën fizike, diskriminimin, ndikimin negativ në shëndetin mendor, polarizimin e shoqërisë, uljen e tolerancës dhe përhapjen e urrejtjes dhe intolerancës ndaj të tjerëve. Prandaj, është e rëndësishme të njihet, të reduktohet dhe të parandalohet gjuha e urrejtjes në mënyrë që të sigurohet një shoqëri më e sigurt dhe më tolerante.

Përfundimi

Gjuha e urrejtjes është një problem serioz në shoqëri që mund të ketë pasojë negative për individët, komunitetet dhe shoqërinë në tërësi. Pasojat e saj përfshijnë dhunën fizike, diskriminimin, ndikimin negativ në shëndetin mendor, polarizimin e shoqërisë, uljen e tolerancës dhe përhapjen e urrejtjes ndaj të tjerëve.

Të rriturit mund të veprojnë duke reduktuar gjuhën e urrejtjes, duke u vetëdijesuar dhe edukuar, duke promovuar mirëkuptimin, respektin dhe tolerancën ndaj njerëzve dhe kulturave të tjera. Të rinjtë gjithashtu kanë një rol aktiv në luftën kundër gjuhës së urrejtjes duke edukuar veten, duke fuqizuar veten dhe duke përdorur zërin e tyre për të kundërshtuar një gjuhë të tillë.

Për të shmangur pasojat negative të gjuhës së urrejtjes, është e rëndësishme të jeni të vetëdijshëm për dëmin që ajo shkakto dhe të punoni në mënyrë aktive për të parandaluar përhapjen e saj. Është e nevojshme të formohet një shoqëri më tolerante dhe gjithëpërfshirëse në të cilën respektohen dallimet dhe promovohen dialogu dhe mirëkuptimi. Vetëm kështu mund të krijohet një mjedis të sigurt dhe të këndshëm për të gjithë njerëzit.

TOLERANCA

Çfarë është toleranca?

Toleranca është aftësia për të pranuar dhe respektuar mendimin, bindjen, kulturën, përkatësinë fetare ose sjelljen e ndryshme të njerëzve të tjerë, pavarësisht se sa të ndryshëm janë ata nga bindjet ose vlerat tona. Kjo do të thotë që ne jemi të gatshëm të pranojmë dallimet dhe të mos gjykojmë njerëzit e tjerë vetëm sepse ata nuk pajtohen me ne ose ndryshojnë nga ne në një farë mënyre. Toleranca është vlerë kyçe për formimin e komuniteteve harmonike dhe gjithëpërfshirëse dhe është e rëndësishme për krijimin e paqes, mirëkuptimit dhe bashkëpunimit ndërmjet njerëzve.

Ka shumë burime që konfirmojnë rëndësinë e tolerancës në shoqëri. Për shembull, në Deklaratën e saj mbi Parimet e Tolerancës, UNESCO thekson se toleranca është çelësi për formimin e shoqërive të qëndrueshme dhe paqësore dhe se ajo është një nga parimet bazë të të drejtave dhe lirive të njeriut. Gjithashtu, studimet tregojnë se një kulturë tolerante ka ndikim pozitiv në shëndetin mendor të njerëzve dhe ndikon në uljen e ksenofobisë dhe ekstremizmit.

Shkurt, toleranca është e rëndësishme sepse kontribuon për ndërtimin e komuniteteve harmonike, gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme dhe është një nga parimet bazë të të drejtave dhe lirive të njeriut. Të rinjtë mund të jenë të prirur pas tolerancës, por kjo varet nga shumë faktorë si edukimi, mjedisi kulturor, përvojat dhe qëndrimet personale. Në përgjithësi, brezat e rinj shpesh janë të ekspozuar ndaj kulturave, gjuhëve dhe ideologjive të ndryshme, të cilat mund të kontribuojnë për zhvillimin e tolerancës dhe respektit për të tjerët. Mirëpo, ekziston edhe rreziku i transmetimit të qëndrimeve dhe stereotipave intolerante nëse të rinjtë nuk ekspozohen ndaj diversitetit dhe këndvështrimeve të ndryshme.

Po ashtu, është e rëndësishme të kihet parasysh se të rinjtë janë në procesin e zhvillimit dhe formimit të personalitetit, gjë që mund të ndikojë në qëndrimet e tyre ndaj diversitetit.

Progresi teknologjik u mundëson të rinjve të informohen dhe të lidhen me njerëz nga pjesë të tjera të botës, gjë që kontribuon gjithashtu në hapjen ndaj diversitetit.

Megjithatë, ka edhe tendenca negative si radikalizimi, ksenofobia dhe intoleranca që mund të ndikojnë në qëndrimet e të rinjve. Prandaj është e rëndësishme të ofrohen programe arsimore dhe mbështetje për zhvillimin e tolerancës tek të rinjtë, për t'u siguruar që ata janë të gatshëm të pranojnë dallimet dhe të respektojnë kulturat, fetë dhe kombet tjera

Si të zhvillohet toleranca?

Zhvillimi i tolerancës te fëmijët nën moshën 20 vjeç mund të jetë një proces i gjatë dhe kompleks, por ka disa mënyra që mund të ndihmojnë. Disa nga mënyrat janë:

Respekti për diversitetin: Prindërit dhe edukatorët mund t'i inkurajojnë fëmijët të respektojnë diversitetin përmes shembujve dhe prezantimit të kulturave dhe zakoneve tjera. Është e rëndësishme që fëmijët të mësojnë se diversiteti është normal dhe se të gjithë meritojnë respekt.

Edukimi për kulturat tjera: Fëmijëve mund t'u sigurohet edukimi për kulturat, zakonet dhe traditat tjera fetare. Kjo do të ndihmojë në zhvillimin e mirëkuptimit dhe ndjeshmërisë ndaj njerëzve të tjerë dhe kulturave të tyre.

Inkurajimi i dialogut të hapur: Prindërit dhe kujdestarët mund të inkurajojnë dialogun e hapur me fëmijët për tema të ndryshme dhe kështu t'i motivojnë ata të bëjnë pyetje rreth kulturave dhe feve të tjera.

Përfshirja në aktivitete që promovojnë tolerancën: Fëmijët mund të përfshihen në aktivitete dhe projekte të ndryshme që promovojnë tolerancën dhe mirëkuptimin, si aktivitete sportive, ngjarje kulturore dhe punë vullnetare.

Shpërblimi i sjelljeve që promovojnë tolerancën: Është e rëndësishme të shpërblehen sjelljet dhe qëndrimet pozitive që promovojnë tolerancën dhe respektin për diversitetin, në mënyrë që t'u bëjmë të ditur fëmijëve se qëndrimet e tilla janë të vlerësuara dhe të dëshirueshme.

Sa e rëndësishme është toleranca në Mal të Zi?

Toleranca është faktor kyç në një shoqëri multikulturore siç është Mali i Zi. Mali i Zi përbëhet nga komunitetet e ndryshme etnike dhe fetare, si malazezët, serbët, boshnjakët, shqiptarët etj. Ky multikulturalizëm mund të jetë burim pasurie dhe diversiteti, por edhe sfidë në raport me marrëdhëniet shoqërore dhe respektin reciprok.

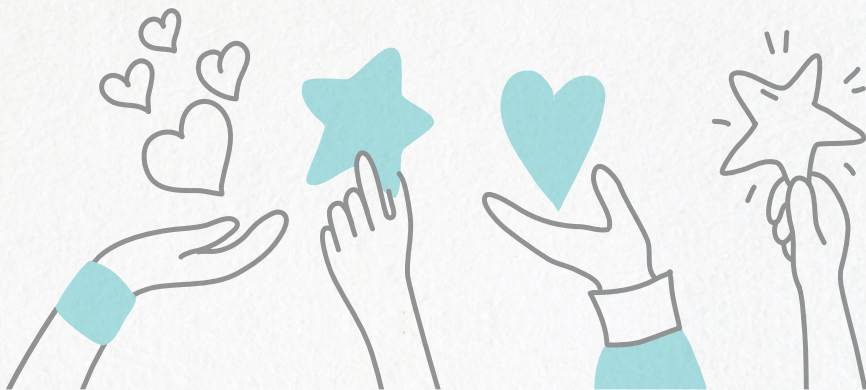
Toleranca i referohet pranimit të diversitetit dhe respektimit të të tjerëve, pa varësisht nga dallimet në etni, fe, kulturë, gjuhë, gjini, orientim seksual dhe aspekte të tjera. Toleranca është faktor kryesor për formimin e një shoqërie harmonike multikulturore dhe parandalimin e diskriminimit dhe konflikteve.

Në Mal të Zi, ka disa sfida kur bëhet fjalë për tolerancën. Edhe pse ekzistojnë dispozita të ndryshme ligjore që mbrojnë të drejtat e komuniteteve pakicë, në praktikë ende hasim diskriminimin dhe intolerancën. Ka një sërë paragjykimesh dhe stereotipash ndaj komuniteteve pakicë, të cilat mund të çojnë në një rritje të distancës etnike dhe konflikteve. Gjithashtu, është e nevojshme të punohet për edukimin dhe vetëdijësimin për rëndësinë e tolerancës në të gjitha shtresat shoqërore, veçanërisht te të rinjtë.

Për këtë qëllim, institucionet dhe organizatat e ndryshme në Mal të Zi zbatojnë projekte dhe aktivitete të shumta që synojnë vetëdijësimin për tolerancën dhe zhvillimin e dialogut dhe bashkëpunimit ndëretnik. Kjo përfshin organizimin

e formave të ndryshme të edukimit, si punëtori, seminare, konferenca, si dhe aktivitete që synojnë promovimin e kulturës së mirëkuptimit dhe dialogut.

Toleranca është vendimtare për zhvillimin dhe prosperitetin e shoqërisë. Zhvillimi i saj fillon që në moshën më të re, nëpërmjet zhvillimit të ndjeshmërisë, mirëkuptimit dhe respektit për të tjerët. Përfshirja e të rinjve në projekte dhe aktivitete të ndryshme, të cilat nxisin tolerancën dhe dialogun, mund të kontribuojnë në krijimin e një të ardhmeje në të cilën dallimet do të pranohen dhe respektohen dhe diskriminimi e intoleranca do të reduktohen në minimum.

Përfundimi dhe rekomandimet për tolerancën

Është e nevojshme të edukohen të rinjtë për rëndësinë e tolerancës dhe se si ajo mund të zbatohet në jetën e përditshme. Kjo mund të bëhet përmes edukimit formal, por edhe përmes formave joformale të edukimit, siç janë: punëtorit, seminare dhe ngjarje të tjera që synojnë të rinjtë.

Është e rëndësishme të inkurajohet përfshirja dhe ndërlidhja e të rinjve të komuniteteve të ndryshme etnike dhe fetare, për shembull përmes sporteve dhe aktiviteteve të tjera që promovojnë bashkimin dhe mirëkuptimin.

Është i nevojshëm zhvillimi dhe forcimi i bashkëpunimit ndërmjet institucioneve arsimore, organizatave të shoqërisë civile, mediaeve dhe aktorëve të tjerë relevantë në shoqëri për të krijuar një qasje të përbashkët për zgjidhjen e problemit të intolerancës dhe diskriminimit.

Përfshirja e të rinjve në proceset vendimmarrëse që lidhen me komunitetin e tyre dhe shoqërinë në tërësi mund të ndihmojë në krijimin e ndjenjës së përkatësisë dhe rëndësisë, si dhe në zhvillimin e tolerancës dhe respektit për të tjerët.

Promovimi i vlerave të tilla si mirëkuptimi, ndjeshmëria, respekti dhe solidariteti mund të ndihmojë në krijimin e një kulture pozitive në shoqëri të bazuar në tolerancë dhe respektin për diversitetin.

Përfshirja e prindërve dhe familjeve në procesin e edukimit dhe mbështetjes për zhvillimin e tolerancës të të rinjtë mund të jetë një ndihmë e madhe, duke qenë se ata janë shpesh shembujt e parë që të rinjtë kanë në jetën e tyre.

Shkurtimisht, zhvillimi i tolerancës mes të rinjve është vendimtar për ndërtimin e një shoqërie të bazuar në mirëkuptimin, respektimin dhe vlerësimin e diversitetit. Është e nevojshme që vazhdimisht të punohet për edukimin dhe vetëdijësimin për rëndësinë e tolerancës, si dhe për krijimin e mjediseve ku dallimet vlerësohen dhe respektohen.

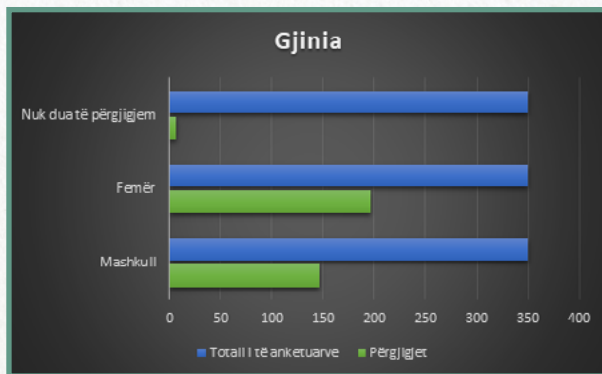

REZULTATET E HULUMTIMIT

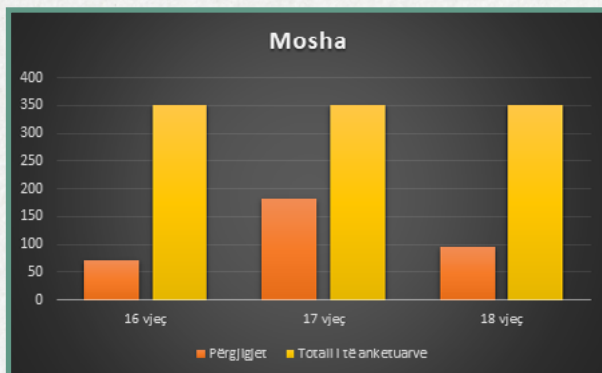
Gjatë realizimit të projektit, Iniciativa e të Rinjve për të Drejtat e Njeriut ka realizuar një anketë për të kuptuar se sa janë familjarizuar nxënësit e shkollave të mesme me konceptin e gjuhës së urrejtjes dhe konceptin e tolerancës. Rezultatet e hulumtimit i paraqesim më poshtë.

Janë plotësuar dhe analizuar gjithsej 350 anketa. Nëpërmjet grafikëve që vijnë do të paraqesim një analizë të detajuar të pyetësorëve tanë.

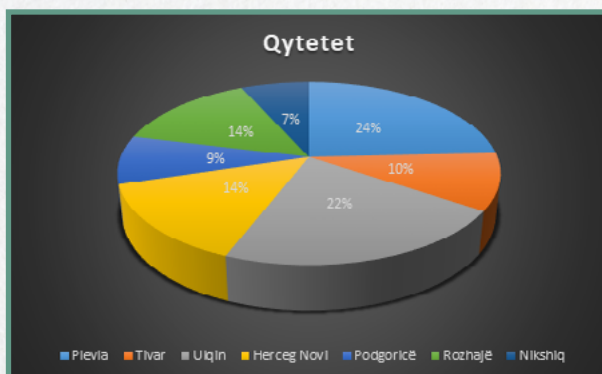
Grafiku numër 1: Gjinia e të anketuarve

Në grafikun numër 1, shohim gjininë e të anketuarve. Shtatë persona nuk kanë dashur të deklarojnë gjininë, 196 prej tyre kanë rrethuar gjininë femërore dhe 147 gjininë mashkullore.

Grafiku numër 2: Moshë e të anketuarve

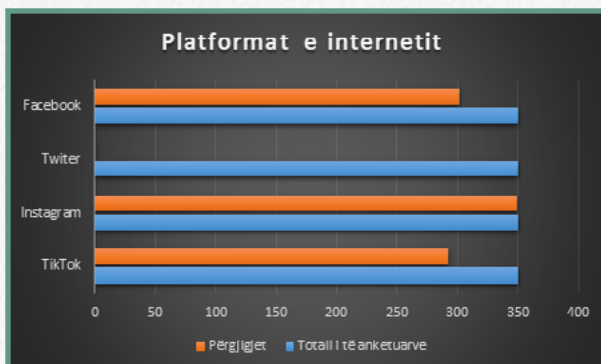
Siç u tha më herët, hulumtimi përfshinte nxënës të shkollave të mesme malazeze të moshës nga 16 deri në 18 vjeç. Grafiku numër 2 tregon moshën e të anketuarve. Nga gjithsej 350 të anketuar, 72 prej tyre ishin 16 vjeç, 182 të anketuar thanë se ishin 17 vjeç dhe 96 thanë se ishin 18 vjeç.

Grafiku numër 3: Qytetet ku është kryer anketa

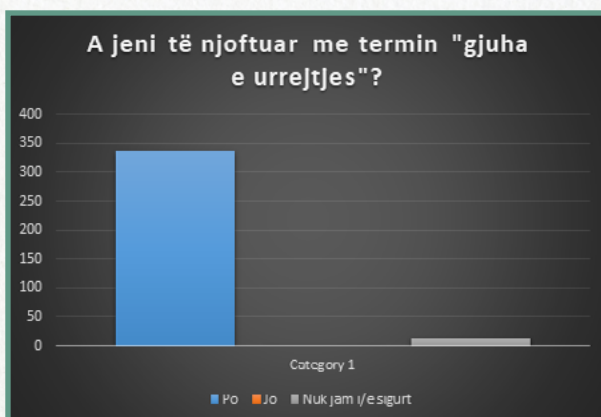
Në grafikun numër 3 kemi një përfaqësim në përqindje të qyteteve ku është kryer hulumtimi. Janë anketuar nxënës të shkollave të mesme nga këto qytete: Podgoricë, Plevla, Tivar, Ulqin, Herceg Novi, Rozhajë dhe Nikshiq. Siç shihet nga qytetet, me anketa kemi përfshirë rajonin jugor, qendror dhe verior të Malit të Zi. Nga numri i përgjithshëm i të anketuarve, respektivisht 350, 85 prej tyre apo 24%, janë nga Plevla, 76 të anketuar, apo 22%, janë nga Ulqini. Nga Rozhaja dhe nga Herceg Novi kemi 14% të të anketuarve, pra 50 gjimnazistë, kurse 35 prej tyre,

apo 10%, janë nga Tivari. Nga Podgorica ishin 30 gjimnazistë, ose 9%, dhe nga Nikshiqi 24, ose 7% e numrit të përgjithshëm.

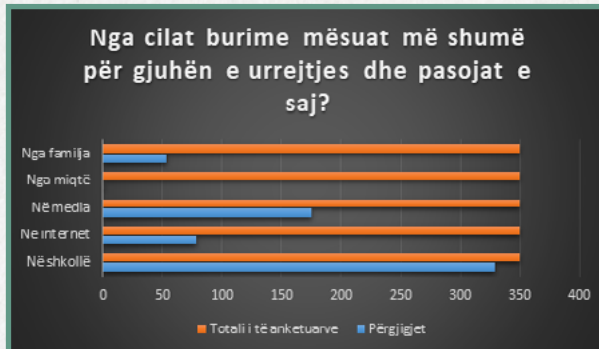
Grafiku numër 4: Platformat në internet

Kemi pyetur të anketuarit se cilat platforma të internetit përdorin më shpesh. Nxënësit e shkollave të mesme kanë mundur të rrethojnë më shumë se një përgjigje të ofruar, duke qenë se të gjithë përdorin të paktën dy platforma interneti. Përgjigjet e ofruara ishin Facebook, Twitter, Instagram dhe Tik Tok. Ata kishin gjithashtu mundësinë për të shtuar një platformë tjetër interneti që përdorin. Në grafikun numër 4 kemi një paraqitje të përgjigjeve që kemi marrë. Më së shumti gjimnazistë, nga 350 të anketuar, përdorin Instagramin, madje 349 prej tyre. Në vend të dytë për sa i përket përdorimit ishte Facebook me 302 përdorues nga 350 të anketuar, kurse Tik Tok përdoret nga 292 të anketuar. Platformat tjera të internetit nuk u përzgjedhën nga të anketuarit.

Grafiku numër 5: A jeni të njoftuar me termin "gjuha e urrejtjes"?

Të pyetur nëse e njohin termin “gjuhë e urrejtjes”, 337 nga 350 të anketuar janë përgjigjur po, kurse 13 prej tyre kanë rrethuar opsionin “nuk jam i sigurt”. Të anketuarit që nuk ishin të sigurt nëse e dinin përkufizimin e gjuhës së urrejtjes ishin ata që më parë nuk kishin bërë dallimin midis gjuhës së urrejtjes dhe lirisë së urrejtjes.

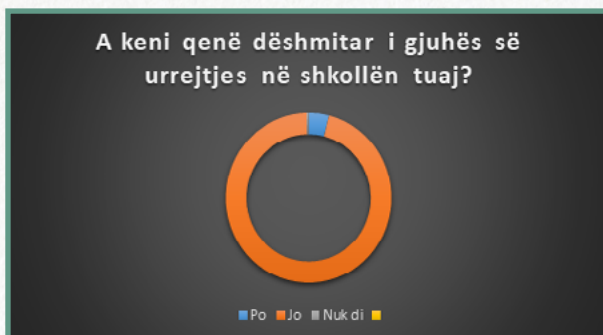
Grafiku numër 6: Nga cilat burime mësuar më shumë për gjuhën e urrejtjes dhe pasojat e saj?

Të pyetur se nga cilat burime kanë mësuar më shumë për gjuhën e urrejtjes dhe pasojat e saj, të anketuarve iu janë ofruar këto përgjigje: nga familja, nga miqtë, në media, në internet dhe në shkollë.

Të anketuarit kanë mundur gjithashtu të rrethojnë disa përgjigje, kështu që rezultatet janë si më poshtë: 329 nga 350 prej tyre kanë mësuar për gjuhën e urrejtjes dhe pasojat e saj në shkollë, 175 të anketuar kanë marrë informacion për gjuhën e urrejtjes përmes mediave, kurse 78 prej tyre kanë mësuar për gjuhën e urrejtjes përmes internetit. Gjithsej 53 nga 350 të anketuar mësuan për gjuhën e urrejtjes nga familja e tyre. Këto përgjigje na tregojnë se në familje flitet shumë pak për temën e gjuhës së urrejtjes dhe është më se e nevojshme që t'i njohim fëmijët me këtë koncept dhe pasojat e tij që në moshë të vogël. Fëmijët dhe të rinjtë shpenzojnë gjithnjë e më shumë kohë në internet, megjithëse për ta duhet zgjedhur përmbajtja, përmes internetit shumë të rinj mësuan për gjuhën e urrejtjes dhe çfarë mund të shkaktojë ajo. Sa i përket shkollave, edhe pse shumica e të anketuarve e kanë mësuar këtë koncept në shkollë, gjatë qëndrimit tonë në shkollë, nxënësit e shkollave të mesme kanë deklaruar se kanë nevojë për më shumë edukim mbi temën e gjuhës së urrejtjes si dhe për dënimet e mundshme për ata që e përdorin atë.

Në pyetjen nëse kanë qenë dëshmitarë të gjuhës së urrejtjes në rrjetet sociale, 341 të anketuar janë përgjigjur se kanë pasur mundësi të dëshmojnë gjuhën

e urrejtjes në rrjetet sociale çdo ditë dhe se në të shumtën e rasteve gjuhës së urrejtjes është shprehur në komente. Nëntë prej tyre thanë se kishin qenë dëshmitarë të gjuhës së urrejtjes në rrjetet sociale, por se këto ishin situata të rralla. Edhe pse të gjithë jemi dëshmitarë të rritjes së gjuhës së urrejtjes në rrjetet sociale, për fat të keq, nuk mund të bëjmë shumë për ta ndaluar atë. Çfarë mund të bëhet në momentin që vëreni gjuhë të papërshtatshme, gjuhë me elementë të urrejtjes, është se keni mundësinë ta raportoni. Kur ta raportoni, administratorët e rrjeteve sociale do të bëjnë një kontroll dhe nëse edhe ata e njohin gjuhën e urrejtjes, ai postim/koment do të hiqet. Në këtë mënyrë jepet një kontribut në uljen e gjuhës së urrejtjes në rrjetet sociale.

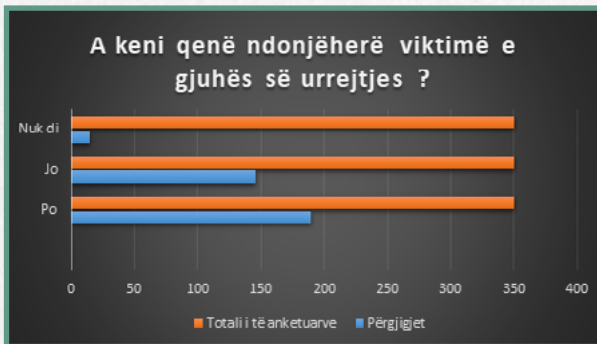
Grafiku numër 7: A keni qenë dëshmitar i gjuhës së urrejtjes në shkollën tuaj?

Të pyetur nëse kanë qenë dëshmitarë të gjuhës së urrejtjes në shkollën e tyre, 336 prej tyre janë përgjigjur po, ndërsa 14 prej tyre janë përgjigjur jo. Gjatë bisedës me nxënës të shkollave të mesme, kemi vërejtur se shumë prej tyre nuk bëjnë dallim mes lirisë së shprehjes dhe gjuhës së urrejtjes. Të rinjtë thjesht nuk e dinë se ku është kufiri midis këtyre dy termave. Ofendimet dhe nënçmimet të përditshëm janë shaka për të rinjtë, por fatkeqësisht ata nuk janë të vetëdijshëm për pasojat që kanë këto “lojëra” të fëmija që i drejtohen. Nëpërmjet edukimeve të ndryshme, formale dhe joformale, si dhe ligjëratarave, mund t’u shpjegohet të rinjve se çfarë lloj lojërash janë të gabuara dhe dallimin ndërmjet lirisë së shprehjes dhe gjuhës së urrejtjes.

Nëpërmjet hulumtimeve të mëtejshme, ne morëm informacion se 346 nga gjithsej 350 të anketuar kanë qenë dëshmitarë të gjuhës së urrejtjes në shkollën që frekuentojnë. Të anketuarit kishin mundësinë të shkruanin përgjigje që përshkruanin situatën që ata panë dhe disa nga përgjigjet janë si më poshtë:

- Ata ishin të pranishëm në situata ku dikush nënçmohej.
- Ata e kanë ndjerë në lëkurën e tyre.
- Ata ishin dëshmitarë të diskutimeve që përmbanin elemente të gjuhës së urrejtjes.

Gjithashtu kërkuam nga nxënësit e shkollave të mesme të na tregojnë, sipas tyre, ndaj cilit grup shprehet më shumë gjuha e urrejtjes. Të anketuarit kishin mundësi të rrethojnë disa përgjigje, kështu që 307 prej tyre besojnë se gjuha e urrejtjes shprehet më së shumti ndaj pjesëtarëve të popullatës LGBTQ+, pastaj 298 prej tyre janë të mendimit se gjuha e urrejtjes shprehet më së shumti ndaj pjesëtarëve të feve të tjera, kurse 238 prej tyre janë të mendimit se gjuha e urrejtjes manifestohet më së shumti ndaj pjesëtarëve të popullatës rome dhe egjiptiane.

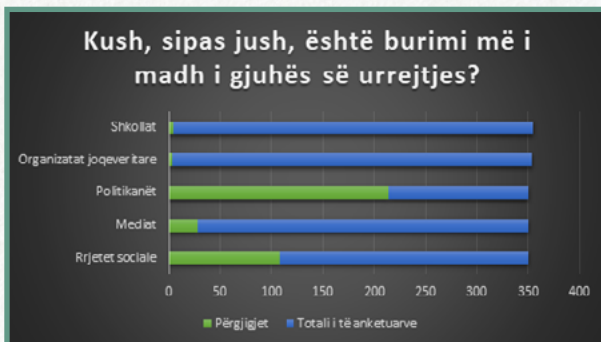

Grafiku numër 8: A keni qenë ndonjëherë viktimë e gjuhës së urrejtjes?

Është shqetësues fakti se më shumë se gjysma e të anketuarve kanë qenë viktima të gjuhës së urrejtjes, madje 189 prej tyre, ndërsa 15 prej tyre nuk kanë mundur të vlerësojnë nëse janë viktima të gjuhës së urrejtjes dhe kanë rrethuar “nuk e di” si përgjigje; 146 nga 350 të anketuar thanë se nuk ishin në fokus të gjuhës së urrejtjes.

Të rinjtë i kemi pyetur edhe për mënyrën e informimit për gjuhën e urrejtjes dhe, sipas mendimit të tyre, se si duhet të informohen të rinjtë për këtë temë.

Shumica e të anketuarve, 304 prej tyre, mendojnë se është e nevojshme të mbahen ligjërata në shkolla me temën e gjuhës së urrejtjes, kurse 38 prej tyre besojnë se prindërit duhet të flasim më shumë me fëmijët e tyre për gjuhën e urrejtjes. Vetëm 8 të anketuar besojnë se të rinjtë duhet të informohen për këtë temë shumë të rëndësishme përmes mediave

Grafiku numër 9: *Kush, sipas jush, është burimi më i madh i gjuhës së urrejtjes?*

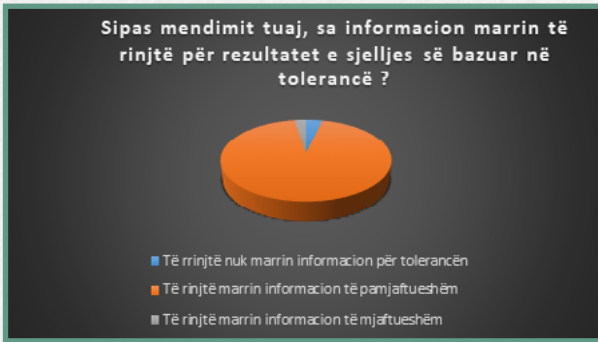
Të pyetur se kush është sipas tyre burimi më i madh i gjuhës së urrejtjes, 108 prej tyre janë përgjigjur “Rrjetet sociale”, 214 prej tyre besojnë se politikanët janë burimi më i madh i gjuhës së urrejtjes, kurse 28 prej tyre mendojnë se janë mediat.

Gjithsej 274 të anketuar besojnë se gjuha e urrejtjes mund të çojë në dhunë fizike, kurse 76 prej tyre mendojnë se gjuha e urrejtjes nuk mund të çojë në dhunë fizike.

Kur flasim për tolerancën, pra konceptin e tolerancës dhe ndikimin e saj në shoqërinë tonë, është e lavdërueshme që nga 350 të anketuar, 339 prej tyre kishin dëgjuar për konceptin e tolerancës dhe vetëm 11 prej tyre e kishin hasur këtë koncept për hera e parë. I pyetëm të rinjtë se çfarë është toleranca sipas tyre, si dhe çfarë mund të shkaktojë ajo në shoqëri. Përgjigjet ishin kryesisht se toleranca është bashkëjetesë dhe pranim i diversitetit dhe se si e tillë mund të çojë në një kuptim më të mirë të diversitetit dhe në këtë mënyrë në reduktimin e gjuhës së urrejtjes.

Të pyetur nëse toleranca mësohet, trashëgohet apo diçka tjetër, 341 prej tyre janë përgjigjur se mësohet, kurse nëntë prej tyre besojnë se është trashëgohet.

Ne pyetëm 350 nxënës të shkollave të mesme se sa informacion marrin të rinjtë për rezultatet të bazuara në tolerancë. Përgjigjet mund të gjenden në grafikun numër 10.

Grafiku numër 10: Sipas jush, sa informacion marrin të rinjtë për rezultatet e sjelljes së bazuar në tolerancë?

Në këtë pyetje, nëntë prej tyre janë shprehur se të rinjtë marrin informacion të mjaftueshëm, kurse 328 prej tyre besojnë se të rinjtë marrin informacion të pamjaftueshëm. Trembëdhjetë të anketuar besojnë se të rinjtë nuk marrin asnjë informacion për sjelljen e bazuar në tolerancë

Në tabelat në vijim do të paraqesim një pjesë të hulumtimit që ka të bëjë me pohimet e caktuara. Në tabelën e parë janë paraqitur rezultatet në lidhje me pohimet dhe përgjigjet e ofruara janë: pajtohem, nuk pajtohem dhe nuk dua të përgjigjem.

Tabela 1

Pohimet	Pajtohem	Nuk pajtohem	Nuk dua të përgjigjem
Unë pranoj nxënës/e të fesë së ndryshme	329	3	18
Unë pranoj nxënës/e të kombësisë së ndryshme	329	2	19
Të gjithë nxënësit/et duhet të kenë të drejta të barabarta pa dallim feje dhe kombësie	341	0	9
Studentët e kombësive/feve të ndryshme duhet të shoqërohen dhe të studiojnë së bashku	342	1	7
Të gjithë nxënësit në një klasë duhet t'i përkasin të njëjtit komb	7	340	3
Siguria në shkollë është në nivel më të lartë nëse në të ka vetëm nxënës të një kombësie	54	292	4

Tabela 2

Në tabelën 2, u kërkuam të anketuarve të shënojnë fushën që korrespondon me mendimin e tyre. Përgjigjet e ofruara ishin: po, jo dhe nuk dua të përgjigjem. Lexoni rezultatet në tabelën e mëposhtme.

Pyetje: A do të kishit raporte miqësore me dikë që...	Po	Jo	Nuk dua të përgjigjem
...është pjesëtar i kombësisë rome/egjiptiane?	239	98	13
...është pjesëtar i kombësisë malazeze?	349	0	1
...është pjesëtar i kombësisë serbe?	350	0	0
...është pjesëtar i kombësisë shqiptare?	350	0	0
...është pjesëtar i kombësisë boshnjake?	350	0	0
...është person me aftësi të kufizuara?	350	0	0
...është pjesëtar i popullatës LGBTQ+?	53	279	18

Siç mund ta shohim në tabelë, të rinjtë nuk e kanë problem të krijojnë marrëdhënie miqësore me anëtarë të kombësive tjera, por kanë problem të jenë në marrëdhënie miqësore me pjesëtarët e popullsisë LGBTQ+. Shumica e të rinjve nuk janë mjaftueshëm të informuar për të drejtat e personave LGBTQ+ dhe se ata kanë saktësisht të njëjtat drejta si gjithë të tjerët, gjë krijon mendim të ndarë ndaj këtij komuniteti.

Tabela 3.

Në tabelën në vijim, ishte e nevojshme që të rinjtë e anketuar të tregonin se sa përputhen pohimet e cekura me mendimin e tyre.

Pohimet	Pajtohem	Nuk pajtohem	Nuk dua të përgjigjem
Unë do të lidhja martesë vetëm me një person që është i së njëjtës kombësi dhe fe me mua	343	0	7
Do të lidhja martesë me një person me aftësi të kufizuara	0	348	2
Do të lidhja martesë me një person që nuk është nga vendi im	321	23	6
Do të lidhja martesë me një person që ndjek të njëjtën shkollë me mua	348	0	2
Do të lidhja martesë me një person që respekton kulturën dhe traditën e ndryshme nga e imja	331	17	2

Në pyetjen nëse do të raportnin gjuhën e urrejtjes dhe kujt, përgjigjet janë si më poshtë: 297 të rinj janë përgjigjur pozitivisht, katër negativisht, kurse 49 prej tyre nuk kanë dashur të komentojnë për këtë çështje. Gjithsej 248 prej tyre do të raportnin gjuhën e urrejtjes te profesori, 45 te prindërit dhe vetëm katër te drejtori i shkollës.

Gjithashtu kemi pyetur të rinjtë nëse sipas tyre duhet të dënohet personi që përhap gjuhën e urrejtjes. Vetëm 14 prej tyre, nga gjithsej 350, besojnë se ky person duhet të dënohet, kurse 298 prej tyre kanë rrethuar “Jo” si përgjigje; 31 të anketuar besojnë se personi duhet të ndëshkohet, por kjo nuk rezulton me

ndonjë ndryshim konkret, kurse shtatë prej tyre besojnë se këta persona ndonjëherë ndëshkohen.

Shihni grafikun e mëposhtëm për atë që të rinjtë mendojnë se është mbrojtja më e mirë kundër njerëzve që përhapin gjuhën e urrejtjes.

Grafiku 11: Cila është mbrojtja më e mirë kundër njerëzve që përhapin gjuhën e urrejtjes?

Siç mund ta shihni në grafikun 11, shumica e të rinjve besojnë se mbrojtja më e mirë është të injoroni personat që përhapin gjuhën e urrejtjes, madje 198 prej tyre, kurse 53 prej tyre do të kërkonin ndihmë nga shoku/shoqja e besuar. Nga 350 të anketuar, 12 do të kërkonin mbrojtje nga njerëzit më të mëdhenj në moshë, kurse 87 prej tyre do të përgjigjeshin me të njëjtën monedhë.

Pyetja e fundit e anketës sonë ishte “A mendoni se keni nevojë për edukim shtesë në temën e gjuhës së urrejtjes dhe tolerancës?” dhe në këtë pyetje 324 të anketuar janë përgjigjur po, 21 të anketuar kanë thënë jo dhe pesë të anketuar nuk kanë pasur ndonjë mendim.

Bazuar në të thënat dhe analizën e detajuar të të dhënave të mbledhura, arrijmë në përfundimin se edukimi shtesë i të rinjve në Mal të Zi në temën e gjuhës së urrejtjes dhe tolerancës është padyshim i nevojshëm, veçanërisht për të rinjtë që ndjekin shkollat e mesme. Krahas përpjekjeve që shkolla dhe sektori i OJQ-ve investojnë në edukimin për këtë temë, është shumë e rëndësishme që prindërit të përfshihen dhe t'i kushtojnë vëmendje kësaj teme, për të formuar një shoqëri më të sigurt dhe më të mirë për të rinjtë tanë.

Është shumë e rëndësishme që përmes edukimit të vëmë në dukje disa dallime në terma si “gjuhë urrejtjeje” dhe “liri e shprehjes”, si dhe që “lojërat” dhe përbuzjet nuk kanë të njëjtin kuptim.

Përveç edukimit, kemi edhe rrjetet sociale dhe mediat e ndryshme ku të rinjtë janë dëshmitarë të gjuhës së urrejtjes, ndaj duhet përshtatur përmbajtjen që publikohet dhe në këtë mënyrë të kontribuohet në uljen e gjuhës së urrejtjes.

